

199
RAPPORT OM SKJELLUNDERSØKELSER MED M/K "GUNNAR KNUDSEN"

22. juli - 1. august 1963

Av Bjørn Bøhle

En hadde til formål å kartlegge forekomster av matnyttige skjell i Oslofjorden, spesielt i Bundefjorden, på vestsiden til Tønsberg og Tønsbergfjorden og på østsiden til Fredrikstad. Toktleder var undertegnede, fører av fartøyet Bjarne Søreng og assistenter Tor Saugestad og Arne Semb.

Det er ialt tatt 74 stasjoner, hvor lokaliteten er blitt undersøkt med stor skjellskrape, trekantskrape, skjellrive og/eller direkte observasjon. Prøver av skjell ble lengdemålt, dessuten notater om skjellpreg og økologiske forhold.

Idet en henviser til tidligere toktrapport av 2. august skal her gis en oversikt over de steder som ble besøkt.

Bundefjorden skilles fra Oslofjorden ved en 40m dyp terskel. Ved s.Haslum var i bakken på 4m dyp større mengder blåskjell, 75-100mm. Bunnen var H_2S -gjørmet og inneholdt dessuten store mengder tomme skall (samme størrelse). Ved Aasen middels god forekomst av blåskjell, varierende størrelse, opptil 90mm. Inne i bukten på 6m dyp enkelte tomme skall av blåskjell og oskjell. I Bogebuktaen og ved Bekkestrand var i 5-7m ingen skjell. Ved Stubljan på 7m dyp tomme skall av kuskjell og dessuten noen små levende blåskjell, opptil 56mm. Mellom Selskjærene og Hellvikbukten var steinbunn og fikk ingen skjell opp.

NR! Området nord for linjen Nordstrand - Nesoddtangen - Snarøya er ikke undersøkt, men tidligere prøvetaking på flere steder har vist store forekomster av blåskjøll.

På innsiden av Langaara, "Spanslokket" på 5-6m ingen skjell. På 2m dyp bra skjellbanke, 65-95mm.

På korsmessodden i Leangbukten, muddebunn (med H_2S), 1.5-4m dyp store mengder blåskjøll, 50-80mm. Skjøllene sitter i bakken og er vanskelig å få opp med storskrapen.

Konglungen, i liten bukt middels forekomst av blåskjøll, 60-80mm. Over im dyp store mengder tomme skall. På steingrunn nord for Kærnes bra blåskjøllforekomst, 60-80mm.

Fra Konglungen til Kærnes er det vesentlig steingrunn og svært få eller ingen skjellforekomster. På båen utenfor Kærnestangen god forekomst av mindre blåskjøll, 15-33mm i god vekst. På sand/grus i fjæra blåskjøll, 60-80mm, liten forekomst. Mange tomme skall av sandskjøll.

Ved Vollegrunnen steinete bunn, 4m dyp, fikk opp ett levende Oskjelli. Et par fiskere fortalte om skjellforekomster ved Torvøy, Furuholmen og Møkkalassa.

Ved utløpet av Aaroselven på sandbanke tomme skall av blåskjell. En angivelig sandskjellforekomst kunne ikke lokaliseres grunnet sterk vind.

I Strepollen enkelte større blåskjell blant ålegress (4m dyp). Mellom Torvøy og Hjelp, 1m, rester etter stor forekomst av blåskjell. Tydelige spor etter skjellgravere. Skjellene, opptil 102mm, var i god vekst. Ved Møkkalassa på steingrunn, 20-26m fikk en med trekantskrape opp østersskall og noen levende Pecten septemradiatus. Holmen var fri for skjell, langs Haaøya på steinbunn i fjæra spredte klaser med blåskjell, 50-80mm. På Tapes pulvrastra, noen levende oskjell 60-100mm, ett levende kuskjell og store blåskjell i dårlig vekst. På SV-siden i bakken på mudderbunn, 1.5-3m, større mengder blåskjell 60-80mm i god vekst. En fastboende fortalte at det stadig var folk og hentet skjell i "bøttevis". På SØ-siden store mengder tomme skall av sandskjell.

Cand.real Finn Walvik på Biologisk Stasjon i Drøbak fortalte det ikke var blåskjell i Sandspollen, heller ikke noe av betydning i Hallangspollen. På Småskjær god forekomst av store blåskjell, 60-100mm. På Storskjær mindre forekomst av sandskjell, tidligere hadde det vært mye i Son. Ved ett tilfelle har Walvik fått trekantskrape full av oskjell ved "Båtmannskaret", ellers finns det spredt på strømrike steder.

Strandlinjen fra Drøbak til Filtvedt er ikke undersøkt, men fiskere fortalte om spredte forekomster på steingrunn, men ingen graver skjell der.

Nordsiden av Sonsbukten bra blåskjellforekomst, 40-70mm. Ellers var på bunnen sand/mudder med ålegress og svart få skjell. Ingen sandskjell. I sundet mellom Saueholmene bra forekomster av blåskjell på 1m dyp, 45-80mm. På disse, store mengder småskjell, de fleste 15-20mm. Her er god strøm og skjellene syntes å vokse hurtig.

I Mossesundet kun sparsomme skjellforekomster. Ved Kongsbånn steingrunn, ingen skjell. I Rjerkbukten sandbunn, ingen skjell. I Kjellandsvikbukten på 4m enkelte levende kuskjell. I 1m dyp på sandbunn vest i bukten begrenset bestand av blåskjell, 25-50mm. Ved et skjær mot Mossesund stort antall småskjell, 25-30mm. Vekstsonene tyder på at skjellene er klekret i 1961.

henholdsvis 1962. På sandgrunn innerst i bukten, grunnere enn 1m stort antall tomme skall av sandskjell, ingen levende.

På utsiden av Jelsen undersøkte vi Raabergbukten hvor det er sandbunn. Fra 1m og dypere tildels store og levende sandskjell, max. 10 pr. m². Over 1m dyp bare døde eksemplarer, dessuten store mengder hjertemusling i varierende konsentrasjon, 5-80 pr. m². Blåskjell fantes på steiner, 2m og dypere av størrelse 40-80mm, i dårlig vekst. Ved Hesteberget og Skjelgrunnen stein-grunn (rullestein i fjæra), tarevegetasjon på dypt vann og ingen skjell.

I Hortens-området ble konstatert små skjellforekomster. På østsiden av Østøen bare rullestein, ingen skjell. På sydsiden av Vealøs små forekomster på 1.5m , 30-50mm. Ved Apenes på 7m dyp fikk vi i storskraperen ett oskjell (139mm) og 7 kuskjell (53-80mm). I fjæra på 1.5m spredte forekomster med blåskjell, de fleste 50-70mm. Skjellene var gamle og i dårlig vekst. På østsiden av Vealøs sandgrunn, 2-3m bare spredte blåskjell. Rundt liten holme vest for Mellomøen var på loddrett fjellgrunn en del blåskjell, 30-60mm i god vekst. På sand/mudder ikke skjell. På brupillarene mellom Mellomøen og Løvøen, tett besetning med blåskjell, 30-60mm. Disse var overvokst med småskjell, 20mm.

I Falkenstensbukten på 4m, sandbunn, ingen skjell. På 1.5-2m endel mindre skjell, 20-40mm. På Varnestangen skjell av samme størrelse på fjellgrunn men i større konsentrasjon. På sydsiden av Langøya store mengder blåskjell 30-45mm, antakelig avsatt sommeren 1962.

En fisker i Holmestrand fortalte om blåskjell på nordsiden av Langøya, på Bjerkøyskjærene, muligens også Katholmen. Jørg Johansen i Holmsbu som tidligere har drevet linefiske, fortalte at fiskere reiste helt fra Stavern til Oslo for å grave skjell bl.a. ved Geita. Før i tiden hentet de gjerne hele båtlastersom de la på grunt vann på hjemstedet. "Her i distriktet er det skjell, men ikke så mye at det lønner seg å grave". Johansen fortalte også at fiskere hentet skjell i Svelvikstrømmen, nå finns det ikke skjell der, heller ikke på sandbankene lenger syd.

Midt i Holmestrandsfjorden ligger Bjerkøyskjærene, her er store mengder relativt små blåskjell, 30-50mm i 1-2m dyp. I et delvis misslykket skrap på 5m fikk vi opp 8 blåskjell, 50-80mm. Synes som om skjellene er noe sentvoksende. I Sandebukten rundt Katholmen bra forekomst av blåskjell, 40-70mm på 1,5-2m med

H₂S-gjærne. I Solvikbukten, rett ned for "Sande Paper Mill" var sandbunnen helt "død" og ingen skjell. 1 km lenger vest - Sandodden - levende blåskjell 1m og dypere. Rundt et lite skjær var bestående relativt tett, 30-50mm og skjellene var i god vekst. På sanden omkring spredte eksemplarer. Ved Holm kun sandbunn, skjellforekomsten sparsom, ingen sandskjell.

Rundt Holm busteine var på sand/gras-bunn bare enkelte små blåskjell, opptil 40mm. På sydsiden av Huremlandet, nærmere bestemt Haraldstangen og Ertsvåkekjær hvor det var god strøm, på fjellgrunn gode forekomster av blåskjell, 50-70mm. Også på Ranvikholmen store mengder blåskjell av samme størrelse, satt ned til 2.5m dyp. I Sandbukten sandbunn, med spredte steiner, på disse satt blåskjell meget tett, 50-70mm store. Her lukter og smaker vannet sterkt av sulfid, høyst sannsynlig fra cellulosefabrikkene i distriktet.

På Oslofjordens østside fra Moss til Raus bare spredte og tynne blåskjellforekomster. Rundt Revlingen rullestein og minimalt med blåskjell, likeledes i Aarefjord.

På NØ-siden av Elsen på sandbunn, små blåskjell fra 1962 i 1m dyp. På vestsiden av Elsen rullestein og ingen skjell. Sandskjell opptrer i moderat tetthet, max. 5 pr. m² på 1m og dypere.

Fiskere ved Larkollen fortalte at det var lite skjell i distriktet, muligens blåskjell på svabergene lenger syd. Om vinteren reiste de til Oslo og grov skjell til lineaga, bl.a. ved Killingen, Herbern og Lindsaya. Likeledes grov de skjell i Tønsbergfjorden ved Melsonvik. (Ved bruk av skjell fra Oslo måtte man bruke større kroker, skjellene var så fete.)

I Kurefjorden undersøkte en rundt Knapholmen, bunnen er gjernet med ålegress. Enkelte store blåskjell og noen døde sandskjell. Skrap på 5m var negativt (Ulvegrunnen). På SV-siden av Taralden, sand/grus, enkelte sandskjell. På fjellgrunn spredte-blåskjell, 50-75mm dessuten en del små eksemplarer, 15-20mm. På sydsiden av st.Sletter fjellgrunn og rullestein. Svakt brembelte øverst i fjøra, på sand/grus i 3m dyp en del tonne skall av sandskjell.

På Vrangbenskjær i Krokstadfjorden bra forekomst av blåskjell, 0,5m, 55-80mm på fjellgrunn blant tang. Inne i fjorden, ved Holme, på sand/mudder var i 0,7m enkelte klasser med blåskjell 30-50mm årgang 1961.

På Teineholmen ved Engelsviken på bratt sunnberg i fjørasonen, 2-300 pr. m², 40-50mm store blåskjell. Liknende forhold

i Kalvbukten på Raus.

Syåvest for Bastø er et grunnvannsområde med Sandskjær og Østenskjær. På sandbanker noen tomme skall av sandskjell, dessuten små blåskjell som hadde klart å etablere seg. Rundt skjærene (fjellgrunn) bare alger, på 4m steinbunn med tare, ingen skjell. På Smaaskjær liten blåskjellbestand i fjæresonen, de fleste 30-60mm og noen 10-25mm. På Saltkoppkjær var blåskjellene noe mindre, 25-50mm.

Ved Ringshaugholmen, sandbunn med enkelte store steiner, ingen skjell. Likeså på østsiden av Valls. På Kjempeodden fjellgrunn med tang og tare, ingen skjell.

Ved Ormsøysteinene god blåskjellforekomst (delvis oppgravet) 45-65mm i god vekst. Øverst i fjæra store mengder tomme skall, 10-25mm.

Øst for Tønsberg, på Kalvetangen sandbunn med middels blåskjellbestand i 1,2m dyp, 55-90mm store og gamle skjell. På 0,8m, 36-60mm. På Trøla var i 0,7m enkelte flak med blåskjell på gjørnebunn, 30-50mm. På dypere vann ingen skjell.

Vest for Tønsberg liknende forhold som Trøla, 50-60mm og mange tomme skall. Lenger syd i Vestfjorden ved Munkerekk gjørnebunn uten skjell. På nordsiden av Verge, i dyp 25-40mm store blåskjell, negativt skrap på 4m (steinbunn).

I Melsonvikområdet, på østsiden av Trølsodden store mengder blåskjell, 50-80mm. Liknende forhold med store forekomster på nordsiden av Gaasa, mudderbunn, 1,5m 60-80mm. På 1.0m flekkvis 15-30mm og i 0.5m større mengder 50-75mm store blåskjell. Vest for Gaasøkalven, 15m, levende kuskjell og tomme skall av østers og Cardium echinatum. Også i bakken ved Glomstenskjær og Ravn meget gode forekomster av blåskjell, 60-100mm i god vekst. Ved de to siste stedene i 2-4m dyp var en del tomme østersskall, ved Glomstenskjær fikk vi med trekantskrape (2m) ett levende eksemplar. Sandskjell ikke observert. På 8m ved Glomstenskjær tomme skall av østers, kuskjell og blåskjell.

Oslo 7. september 1963

Björn Böhle

Björn Böhle